

Col·laboracions al Viu l'Hospitalet (2015-2016)

Nous recursos per al 2015

Diners, de tort fan veritat i de jutge bon advocat

Català o col·loquial?

***S'ho diré a la mama!**

Els hi, fins a la sopa

Fresca i amargant, qui és?

Pel juny, la falç al puny

I tu, què fas?

El mercat és el dilluns / el dilluns en compra llums!

Benvolguts Reis Mags, o millor... Hola, Reis Mags?

Any de neu, any de Déu

Maltractaments? No, mai!

Certifica el teu català!

Els pollastres catalans són per anar a la cassola!

Anem per feina

La informalitat ben entesa

1. Nous recursos per al 2015

En aquest apunt d'avui us volem parlar de nous recursos i propostes per a augmentar i millorar l'ús de llengua catalana cara a aquest any.

D'entrada us recordem que tenim quatre eines de consulta lingüística imprescindibles: el diccionari normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans **DIEC2**; el cercador **Optimot**, per a resoldre dubtes lingüístics i interferències amb el castellà; el blog **ÉsAdir** de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, que fa propostes en l'àmbit de la llengua dels mitjans de comunicació, i el **Termcat**, amb un cercador que permet resoldre dubtes sobre terminologia. En trobareu més informació clicant a: <http://www.tinet.cat/actualitat/no-dubteu-en-catala-4-eines-efectives-de-consulta-linguistica>. I un cop ja tingueu aquests enllaços a la barra de preferits, us en recomanem d'altres, com ara **Retruc**, un nou blog dels Serveis Lingüístic de la Universitat de Barcelona, <http://www.ub.edu/sl/ca/alt/recursos/>, amb eines i trucs útils per facilitar l'edició, redacció, traducció i correcció ortogràfica de textos. Retruc també inclou apunts sobre navegació i ús de les xarxes socials. Aquesta mateixa universitat disposa en xarxa del seu llibre d'estil, **CUB**, <http://www.ub.edu/criteris-cub/index.php>, amb criteris sobre convencions, models de documents, normes de redacció i qüestions puntuals de gramàtica per als qui van estudiar català fa temps i hauríeu de repassar una mica.

Quant a xarxes socials, us recomanem el blog **Betes i clics** <http://www.betesiclicks.com/about/>, un espai que pretén explicar de manera planera què és tot això del 2.0. i, especialment, formar nadius digitals. En aquest sentit, és una troballa l'apartat Petitsclics, que inclou aplicacions per a entretenir i educar els infants des de ben petits. Més coses, coneixeu **l'App de la setmana?** <http://www.gencat.cat/llengua/appdelasetmana/> és una iniciativa de la Direcció General de Política Lingüística per fer conèixer l'oferta d'aplicacions per a dispositius mòbils en català i fomentar-ne l'ús. D'aplicacions n'hi ha de tot tipus: en tenim sobre ús dels pronoms febles (Posa'ls), cinema en català (Filmcat), lèxic (El gran dictat), sopes de lletres, contes infantils... i fins i tot de nadalles i cartes als Reis.

I per acabar, WhatsApp? *Whatsap, watzap, uasap*? Com ho hem de pronunciar? Doncs us proposem de dir-ho a l'anglesa, tal com s'escriu, sense relaxar les consonants. I com s'anomenen aquestes **marques blaves** que surten als missatges quan el destinatari els ha llegit? El Termcat ja ha fet la seva proposta, en la línia de la que va fer ja fa anys per al *check, vist*. Així doncs, quan el missatge, alhora que enviat i rebut ha estat llegit, diem que hi apareix un **doblet vist** o una **doblet marca** (*double check*).

[...inici](#)

2. Dineros, de tort fan veritat i de jutge bon advocat

Aquesta setmana us volem parlar de la campanya **En català, també és de llei**, de la Generalitat de Catalunya, destinada a promoure l'ús de la llengua catalana entre els usuaris i els professionals de l'àmbit de la justícia. Val a dir que l'ús del català en els processos judicials és realment escàs i que, lluny d'augmentar, sembla que va enrere.

Les lleis estableixen el coneixement lingüístic de les llengües cooficials de l'Estat com a **mèrit** en la provisió de places judicials en els territoris amb llengua pròpia, tant pel que fa a jutges i magistrats com amb relació a la resta de personal, però no concreten el tipus de procés d'acreditació. Per tant, saber català és un mèrit i **no un requisit per accedir al cos**.

Davant d'això, som els ciutadans els que hem de fer ús dels nostres **drets lingüístics** i demanar als nostres advocats o notaris que redactin els documents i iniciïn els procediments en català. Igualment, sol·licitem els documents públics en català sense cap cost ni retard. Així doncs, davant la inacció de l'Administració de justícia, siguem nosaltres qui decidim la llengua d'un procés jurídic o administratiu.

Cal que l'utilitzem amb els advocats i a les notaries, en els jutjats i als registres, **amb tota garantia jurídica i legal**. Podem elegir el català en totes les actuacions judicials, notariales i registrals, i rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en català

sense que hi pugui haver indefensió ni retards indeguts a causa de la llengua emprada ni se'n pugui exigir cap mena de traducció. Només els assumptes que s'han de tramitar fora de Catalunya poden necessitar traducció.

També cal saber que tenim dret a utilitzar el català en qualsevol tipus de declaració oral, ja que l'Administració de justícia està obligada a entendre'ns i a atendre'ns en aquesta llengua.

El Termcat ha posat a l'abast dels professionals i usuaris del món de la justícia un ampli ventall de **recursos terminològics**:

El *Diccionari de dret administratiu* conté 1.130 termes amb la definició i notes explicatives en català, equivalents en castellà i àrea temàtica.

El *Diccionari de dret civil* conté 1.160 termes corresponents a les cinc grans àrees clàssiques del dret civil: dret civil general, dret civil d'obligacions i contractes, drets reals, dret de família i dret de successions.

El *Vocabulari de dret penal i penitenciari* conté 2.705 termes corresponents a quatre grups temàtics: dret penal, dret processal penal, dret penitenciari i dret penal militar.

La *Terminologia notarial* aplega uns 300 termes d'ús habitual a les notaries, amb la definició en català i els equivalents en castellà. A més, també s'hi inclouen termes que provenen d'altres branques del dret vinculades amb la feina diària del notari, com ara el dret civil, el dret hipotecari o el dret mercantil.

I per acabar, us recordem que el refranyer està ple de sentències sobre el món de la justícia. N'hem triat algunes que esperem que us agradin: **Al porter digues-li noves, però al jutge vés-hi amb proves; de foc te'n guardaràs, de la justícia no podràs; la missió de l'advocat és buscar cinc peus al gat; paper no firmaràs, que abans no llegiràs; d'advocat, ni un ni cap; advocats i procuradors a l'infern de dos en dos!**

[...inici](#)

3. Català o col·loquial?

El **registre col·loquial** és el que utilitzem normalment quan parlem amb els amics o la família en situacions de comunicació poc formals i es distingeix per ser una varietat d'ús espontània i desimbolta, que tracta assumptes generals poc especialitzats. En català, per les circumstàncies històriques que tots coneixem i la presència abassegadora del castellà en la majoria dels mitjans fins fa ben poc, el registre col·loquial, bàsic per a la transmissió i modernització de la llengua, s'ha trobat amb greus dificultats i ha adoptat de manera acrítica el col·loquial castellà (més o menys traduït) com a propi. Això, que sembla que només hauria d'afectar el **lèxic** (dir *pillat en lloc de *penjat, atrapat*), s'estén a la **creació de frases fetes** (*això me la suda/*me la sua per *això se me'n fot*) i arriba a distorsionar la **fonètica** (absència de neutralitzacions en el català central) i la **sintaxi** (desaparició dels *els hi* a favor dels *lis*).

El tractament d'aquesta varietat en els mitjans de comunicació ha estat un motiu de debat intens; no parlem ja de correcció (les eternes llistes de barbarismes que tots hem estudiat!), sinó d'**adequació al context comunicatiu**, però, fins i tot sent al màxim de "permissius", a molts ens grinyolen les orelles quan sentim algunes de les expressions del parlar dels adolescents de la televisió pública.

Les llengües no plenament normalitzades, com el català, tenen greus dificultats per produir argot juvenil, viu i canviant. Per a alguns cal reproduir "el català que ara es parla"; altres pensem que això només porta a l'empobriment de la llengua i a la seva subordinació al castellà (per tant, a assumir que el català és una llengua prescindible), i treballem per trobar/crear formes pròpies i versemblants que incorporin aquest argot dels acudits, les telesèries, les novel·les policíacques (de lladres i serenos, que se'n deia), els jocs infantils, les modes o els tuits. La primera opció és la més fàcil: *tios, enrotllar-se, follar, mal rotllo, quin morro, pirar-se, pillar, menjar-se l'olla, molar, currar, no et tallis, xungo, guai, ser un marron, muntar un pollastre, no em ratllis, posar dels nervis, sablasso...* La segona demana la col·laboració de tots i és un exercici conscient per als parlants i els escriptors que han de recuperar paraules, algunes encara ben vives, com ara ***xaval, paio, pispar, clissar, catipén, bòfia, cangueli, calés,***

clapar, pençar, fer-la petar, xafardejar, sidral, mullader, clatellot, etc. i crear-ne de noves, tal com fan totes les llengües.

Per a més informació podeu consultar el nostre apunt “Rajar, només l’oli”, “Miquels surres i calbots” i d’altres que trobareu sota l’etiqueta “col·loquial”, al nostre **blog d’assessorament lingüístic Rubricatus**.

[..inici](#)

4. *S’ho diré a la mama!

Formes orals totalment incorrectes com *s’ho vaig enviar, *se la envio, *se les enviaré... tenen força “èxit” i són autèntiques barbaritats. Sortosament, la solució correcta és ben senzilla; cal dir **l’hi** vaig enviar, **l’hi** envio, **les hi** enviaré. Fàcil, oi?

Ho explicarem fent un exercici clàssic de combinació pronominal. Quin és el resultat de combinar un complement directe i un d’indirecte (de 3a persona) en català davant del verb?

Comencem pel **complement directe**. La substitució del complement directe per un pronom depèn de si aquest complement és masculí, femení, singular o plural i coincideix amb les formes de l’article: **el/la** i **els/les** en plural. Quan aquest complement és neutre (això/allò) el pronom que el substitueix és **ho**.

Envio *el missatge* → **l’envio** (*el* apostrofat)

Envio *la carta* → **l’envio** (*la* apostrofat)

Envio *els missatges* → **els** envio

Envio *les cartes* → **les** envio

Envio *el que em vas demanar* → **ho** envio

Quant al **complement indirecte**, quan es refereix a la tercera persona, el pronom que el substitueix és **li** (que vol dir *a ell/ella/vostè*) i **els** en plural (que darrere el verb pren la forma **-los**). Vegem-ne la substitució a partir dels exemples de dalt.

Envio el missatge/la carta *al coordinador* → **li** envio el missatge/la carta

Envio el missatge/la carta *a la coordinadora* → **li** envio el missatge/la carta

Envio els missatges/les cartes *als coordinadors* → **els** envio els missatges/les cartes

Envio el que em vas demanar *a les coordinadores* → **els** envio el que em vas demanar.

Doncs bé, quan volem substituir tots dos complements, **li + el/la/ho**, en català col·loquial la resposta és **l'hi**. Quan el directe és plural, **li + els/les**, el resultat és **els hi/les hi**.

Així doncs:

*S'ho vaig enviar (vaig enviar *el missatge/allò que em vas dir al coordinador/a*) → **l'hi**
vaig enviar

*Se l'envio/*se la envio (envio *el missatge/la carta al coordinador/a*) → **l'hi** envio

*Se les enviaré (enviaré *les cartes al coordinador/a*) → **les hi** enviaré

Pel que fa a aquesta substitució quan l'objecte indirecte és plural, **els** (*als coordinadors/a les coordinadores*), en parlarem ben aviat.

Ara ja **l'hi** podeu dir, a la mama o a qui vulgueu.

[...inici](#)

5. Els hi, fins a la sopa

Continuem avui l'article del mes passat sobre les interferències que es produeixen en català quan combinem un objecte directe (pronoms **el/la**, **els/les** i **ho** amb un indirecte de 3a persona (pronoms **li** i **els**, en plural). En l'article anterior vam veure com la forma

l'hi assumia la substitució de la majoria de casos; ara veurem com la forma **els hi** substitueix, també, la majoria de significats **quan l'objecte indirecte és plural**.

Així doncs, si reprenem la pregunta de l'article del mes d'abril, quin és el resultat de combinar un complement directe i un d'indirecte plural (de 3a persona), **els**, en català davant del verb?

Els (*als coordinadors/a les coordinadores*) envio *la carta* → **els hi** envio

Els envio *el missatge* → **els hi** envio

Els envio *les cartes* → **els hi** envio

Els envio *els missatges* → **els hi** envio

Els envio *el que em van demanar* → **els hi** envio

Les formes normatives especificarien en cada cas la morfologia d'aquest objecte directe; és a dir, si és masculí, femení, singular o plural, però el parlant, que va per feina, ho simplifica: els l'envio (*la carta o el missatge*) els les envio (*les cartes*) els els envio (*els missatges*). **Els hi** per tot!

Aquesta forma està tan estesa que fins i tot es diu en casos que només substituïm un complement; és a dir, que només hi cal un pronom:

Ara **els hi** envio *el missatge*, per dir: ara **els** envio *el missatge* (en la primera frase, l'objecte directe apareix explícitament i com a pronom feble).

Aquests usos són totalment correctes i us animem a utilitzar-los oralment en qualsevol situació; a l'hora d'escriure, però, cal que escriviu un sol pronom si en la frase només substituïu un element. Per tant, **els hi** he dit mil vegades; o bé, els he dit mil vegades *que no m'enviïn missatges!*

I ja per acabar, fem una breu referència al més petit de la família, el pronom **en**, que substitueix un **objecte directe indeterminat**; és a dir un element que no va precedit per cap article ni determinant. Com es combina **en** amb **li/els**?

Envio *missatges/cartes* → **n'**envio

Envio *missatges/cartes al coordinador/a la coordinadora* → **n'hi** envio (segons la normativa, *li n'*envio)

Envio *missatges/cartes als coordinadors/a les coordinadores* → **els hi** envio (*els n'*envio).

Així doncs, les combinacions normatives de pronoms febles d'OD + OI (que semblen una taula periòdica!), un model perfectament racional, en realitat es redueixen perquè el context ja dóna prou informació per saber si **els hi** es refereix a **els + el/la/els/les/en**; és a dir, si és *una carta, un missatge, missatges, el que em vas demanar*, etc.

[...inici](#)

6. Fresca i amargant, qui és?

Després de la ressaca electoral i futbolística, hem pensat d'escriure una col·laboració ben relaxant, sobre les bondats de l'estiu.

La beguda estrella de l'estiu és la cervesa (*birra* en italià i, també, entre nosaltres), que pot ser **amb alcohol o sense** (no pas *amb o sense alcohol, ja que quan utilitzem les preposicions *amb* o *sense* per marcar una alternativa, la primera sempre acompanya el nom, mentre que en la segona pot ser-hi o no). Podem demanar-ne un **quinto** (en castellà també en diuen *botellín*), una canya o copa, un terç, etc. Si no ens volem estar a la **barra** o el **taulell**, a **peu dret** (res d'estar-nos *de peu!), la millor opció és sortir a la terrassa, a l'ombra d'un **para-sol** o **tendal**. I a l'hora de triar, n'hi ha de blanca, rossa, negra, de cereals... Tot un món, que avui volem mirar una mica de prop.

Quant al procés d'elaboració o fabricació de la cervesa —**cervesificació**, per als tècnics—, primerament té lloc el **maltatge**, que consisteix a convertir l'**ordi** (*cebada*, en castellà) en **malta** —el gra germinat i assecat, també utilitzat per a la fabricació del whisky. A continuació es du a terme la **maceració**: la malta es tritura i es barreja amb aigua calenta, i aquesta mescla s'introdueix en un recipient metàl·lic, el **macerador**, on

se sotmet a diferents temperatures i es remena perquè les substàncies solubles de la malta es dissolguin i el midó es transformi en glucosa. Aleshores separem el líquid ensucrat que hem obtingut de la clofolla: ja tenim el **most**! Les dues últimes fases són la **cocció**, durant la qual s'afegeix el **llúpol** (*lúpulo*) per aromatitzar el most, i la **fermentació**, en què es deixen actuar sobre el most determinats **llevats** (*levadura*) perquè el sucre es transformi en alcohol; mentre la cocció i la maceració poden durar unes 8 hores, la fermentació s'allarga entre 7 i 21 dies. En les cerveses artesanals, a la primera fermentació als tancs s'afegeix la fermentació a l'ampolla, que pot durar fins a un parell de mesos, per tal que maduri i adquireixi l'escuma i l'aroma característica de cada mestre cerveser.

I no patiu, que al setembre, mes de la verema, ja farem un article sobre el vi!

[...inici](#)

7. Pel juny, la falç al puny

Si heu sortit de l'àmbit metropolità, segur que us heu adonat que arreu és temps de **collita**. El **gra** d'alguns **cereals** ja està prou madur i enrossit en molts camps i toca aplegar-lo i portar-lo a les **sitges** dels **graners**. Per això fa la dita que “pel juny, la falç al puny”.

Durant la major part de la història humana, la collita s'ha fet a mà. Primer es tallaven les **espigues** amb una **falç** o amb una **dalla**. No cal dir que la dalla és una mica més descansada, perquè no cal ajupir-se tant per fer-la anar. Calia tenir les eines ben esmolades perquè tallessin bé. Després calia aplegar les espigues en **feixos** o **gavells**. Fa uns anys, amb la mecanització del camp, les **segadores** van ser capaces de tallar les espigues. Calia a continuació separar el gra de la **palla**, que tenia múltiples usos: per a **farratge** dels animals, per al llit del bestiar, per a embalar, per a emplenar, etc. Amb posterioritat, algunes màquines van ser també capaces d'aplegar la **palla** i formar-ne **bales**, és a dir, **fardells** atapeïts, generalment de forma prismàtica rectangular i encordats. Hi ha màquines de **segar** i **batre** (també anomenades **recol·lectores**, però en cap cas *cosechadores) que fan fardells cilíndrics gegantins.

Per als que no sou de **pagès**, **segar** és tallar les **messes** —les plantes que se seguen— dels **sembrats** i **batre** és fer sortir, a cops o per un altre procediment mecànic, el gra de l'espiga. El procés complet està molt ben explicat a la pàgina Segar i batre, <http://www.segaribatre.cat/sequencies.php>, així que nosaltres no hi dedicarem gaire més espai.

Encara avui dia conservem força mots d'aquestes activitats agrícoles, que apliquem metafòricament a altres àmbits. Així, diem que tal persona és o ha estat el **pal de paller** de la família. També diem **palla** a allò que, en un llibre, en un discurs, etc., és més aviat sobrer. És molt coneguda l'expressió “veure una **palla** en els ulls dels altres i no veure la biga en els seus”, que es refereix a la capacitat d'alguns de veure els defectes aliens sense adonar-se dels propis.

Per cert, que aquest any es commemora el 375è aniversari de la revolta pagesa que, durant el Corpus de Sang de 1640, va donar peu a la revolució posterior i a la Guerra de Separació o dels **Segadors** (1640-1652). Si voleu saber-ne més, aquest estiu podeu llegir la novel·la *Bon cop de falç!*, Premi Nèstor Luján de Novel·la Històrica 2011, que aborda els episodis principals del conflicte.

[...inici](#)

8. I tu, què fas?

Si sou d'aquells que us apliqueu la dita “roda el món i torna al Born” vol dir que després de les vacances (després de **fer un viatge** o marxar de la vostra ciutat) heu tornat a casa. Si és així i sou el cul d'en Jaumet no us podeu quedar de **braços plegats** (i no creuats, que és una forma incorrecta). Aquest nou curs heu d'estar ben ocupats!

Aquells que tingueu ganes d'aprendre català o de millorar-ne el vostre nivell podeu apuntar-vos a **fer un curs** al Consorci per a la Normalització Lingüística. Segur que **fareu amics** o, si més no, la **fareu petar**, que ja sabeu que significa xerrar una estona. Si abans de l'estiu vaü inscriure-us a un curs però vaü **fer una entrada de cavall sicilià**, és a dir, el vaü començar però no el vàreu acabar, ara és el moment de **fer foc nou** (o sigui, tornar a començar): **feu un cop de cap** i aneu al CNL de l'Hospitalet, encara ens queden places lliures. Nosaltres **farem mans i mànigues** per trobar-vos un horari que us vagi bé i, un cop hagueu acabat les classes, si el curs us ha **fet peça** (és a dir, que us ha semblat bé) podeu continuar el següent nivell.

Eps!, a banda d'apuntar-vos a un curs de català, també podeu dedicar-vos a altres coses.

Si us agrada la música podeu assistir a un concert al Centre Cultural Barrades: hi comença la nova temporada i segur que si hi aneu acabareu **fent denteta** (o enveja) a tots els vostres amics. En canvi, si sou amants del teatre podeu consultar la graella del Teatre Joventut i comprar-hi entrades per veure una obra. **Fareu** molta **fira**, que vol dir que us ho passareu molt bé. I si us agrada el cinema podeu anar a veure una pel·lícula. Tindreu una estona per introduir-vos en altres mons i **fer volar coloms**. Si us encanta la muntanya, podeu **fer alguna excursió** i si sou més urbans, **feu passejades**.

I si tot això no us **fa gaire el pes** perquè sou d'aquells que preferiu quedar-vos a casa, podeu ocupar el temps amb alguna activitat tranquil·la i relaxada: **feu bricolatge, feu ganxet, feu magdalenes** (o *cupcakes*!). Qualsevol entreteniment serà benvingut.

Vinga, doncs, **dit i fet!** Ja teniu uns quants motius per aixecar-vos del sofà. Deixeu de **fer el mandra** i **feu un pensament**. Podeu **fer** moltes **coses**. Aprendre **locucions** i **frases fetes** també és un divertiment!

[...inici](#)

9. El mercat és el dilluns / el dilluns en compra llums!

Aquest mes de novembre volem dedicar el nostre article a les expressions de temps.

Poseu-vos còmodes, que **n'hi ha per estona!**

Per començar, recordem que en català introduïm les parts del dia o de l'any amb la preposició **a**: **al matí, al capvespre, a la nit, a trenc d'alba, a l'estiu**. Davant de dates s'utilitza també **per**: **per Nadal/al Nadal, pel maig/al maig, per Festa Major, per Pasqua**.

Per indicar la freqüència amb què fem una cosa diem que la fem **tants cops (a) l'any —o tantes vegades el(al) dia—**, amb la preposició **a** o sense. Fixem-nos que igual que la cançó de la Masovera que dona títol a l'article d'avui, per parlar de periodicitats afegim **l'article** davant el nom del dia: **el mercat és el dilluns** vol dir que cada dilluns hi ha mercat, **de la mateixa** manera que si dic **el dilluns vaig al mercat**, vol dir que tinc per costum anar-hi cada dilluns; en canvi, si no hi posem l'article el sentit és puntual: **dilluns vaig al mercat** (de dilluns no passa, que no hi vaig mai!). Aquest ús del nom del dia com a adverbi, sense l'article, es refereix sempre a un període comprès dins una

setmana abans o després del dia de referència: **el partit d'hoquei serà dimecres** (és a dir, dimecres que ve).

D'una cosa molt antiga diem que és de **l'any de la Maria Castanya, de fa anys i panys** o de **l'any de la picor**; d'una cosa molt breu, diem que **és flor d'un dia**, mentre que si s'allarga en el temps diem que és **com l'obra de la seu**. Repassem ara algunes locucions temporals perquè les tingueu presents:

A hores d'ara: en aquests moments

L'endemà: el dia vinent (en castellà, *al día siguiente*)

De tant en tant: alguna vegada (en castellà, *de vez en cuando, de cuando en cuando*)

Avui dia/avui en dia/en el dia d'avui/ara per ara: avui, actualment (en castellà, *a día de hoy*)

D'avui en vuit (quinze): al cap de vuit (quinze...) dies comptant el dia d'avui; és a dir, de dilluns a dilluns, de dimarts a dimarts...

D'avui endavant: a partir d'avui

Les deu tocases: quan ja passen alguns minuts de les deu (o de l'hora que sigui).

Tan aviat com sigui possible, al més aviat possible, ben aviat: com abans millor (en castellà, *lo antes posible, a la mayor brevedad posible, en breve*).

Quant al sistema tradicional de dir les hores en català, amb quarts i mitjos quarts, us remetem a la fitxa de l'Optimot "indicar l'hora (sistema tradicional)", que hi trobareu fent una cerca per criteris (<http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>).

I com que segur que teniu moltes coses a fer i no volem que **arribeu a misses dites**, us remetem als últims apunts del **Rubricatus** (<http://blogs.cpnl.cat/rubricatus/>) on comentem altres aspectes i dubtes sobre les expressions temporals.

[...inici](#)

10. Benvolguts Reis Mags, o millor... Hola, Reis Mags?

I vosaltres, com començaríeu? Aquestes dues formes ens serveixen per començar una carta, totes dues són d'ús general –si bé una més formal que l'altra– i correctes.

A banda doncs del registre, què hi podem veure? En la primera salutació trobem una descripció, en la segona una forma de vocatiu.

Els Reis solen ser *esperats*, *estimats*, a banda de *rossos*, *blancs* o *negres*; per tant, la primera salutació és simplement un nom complementat per un adjectiu i l'acabem amb coma per donar pas, en un nou paràgraf, a la introducció de la carta. Però els Reis són també uns personatges molt quotidians (entren a casa com si res!) i, per tant, ens hi adreçem amb un *hola*, un *bon dia* o un *eps!* En aquest cas, **Reis** és el nom amb què reclamem l'atenció del lector, **va entre comes** o seguit –si escau– d'un altre signe de puntuació, i no porta l'article personal que precedeix els noms propis. Perquè ho entenguem millor, identifica la persona a qui ens adreçem: és un **vocatiu**.

Xsssst, Reis,

No facis soroll, Melcior...

Hola, Baltasar. Benvingut a l'Hospitalet!

Aquest **vocatiu** no és una cosa antiga i retòrica (tot i que és un dels casos de la gramàtica llatina), sinó que l'utilitzem a diari en les nostres notes:

Baltasar, descalça't abans d'entrar que he fregat.

Melcior, t'hem deixat aigua i dàtils per fer el ressopó.

I és que la **coma**, a més d'ajudar a la lectura marcant-ne les pauses, serveix per estructurar la frase i per marcar diferències de significat. Tots hem rebut correus electrònics o WhatsApp en què una coma més o menys canvia el significat de la frase. És conegut un cas antològic que va servir per salvar un home. El tsar Alexandre III (1845-1894) va condemnar un súbdit a morir a Sibèria; la seva muller, la tsarina Maria Fiodorovna, va manipular la puntuació de la sentència de tal manera que “Perdó impossible, que el portin a Sibèria” es va convertir en “Perdó, impossible que el portin a Sibèria” i això li va salvar la vida.

No sempre la coma serà tan útil, però sens dubte és un dels signes de puntuació més usats i cal saber escriure'l. Avui només n'hem vist un cas, però si en voleu saber més, no dubteu a **inscriure-us als cursos de català del CNL de l'Hospitalet, a punt de començar!**

I no us oblideu d'escriure una bona forma de comiat per a la carta!

[...inici](#)

11. Any de neu, any de Déu

La neu és molt bona per als conreus, molt més que l'aigua, perquè deixa xopa la terra i conserva la humitat durant força temps. A més, les nevades comporten una bona reserva d'aigua; per això, aquest refrany expressa la creença que si neva força, la collita serà bona (en castellà: *año de nieves, año de bienes*). Però aquest mes de desembre ben just ha enfarinat i gairebé enlloc ha plogut **gens ni mica**, i la tendència apunta a un **augment** de les temperatures i a una disminució de la **pluviositat** a tota l'àrea mediterrània. L'estiuet de Sant Martí s'allarga mes i mig, i de **fontades, safarejos, aiguamolls, gorgs, pèlags, sallents i maltempsades** aviat ni se'n sentirà a parlar; de **brusquines, plugims, ruixadets i xim-xims** no passem.

Per **canvi climàtic** s'entén un canvi de clima que altera la composició de l'atmosfera i que se suma a la variabilitat natural observada durant llargs períodes de temps. El canvi climàtic es pot produir per causes naturals o bé com a conseqüència de fenòmens provocats per l'activitat humana (canvi climàtic antropogènic), com ara **l'efecte d'hivernacle**.

Les successives cimeres que han tingut lloc durant els últimes **decennis** per aturar i, **si escau**, revertir aquesta tendència, no han aconseguit els resultats necessaris. Sí, tothom **hi està d'acord**, cal fer alguna cosa, però la manera d'arribar-hi suposa apostar per un nou model econòmic (el **decreixement**) que no figura en l'agenda política actual.

Què està passant? Menys aigua disponible, disminució alarmant de l'**aigua fòssil** acumulada en els intersticis de les roques sedimentàries durant la seva formació i de la que surt en forma de **deus** de les **capes freàtiques** (permeables), **malbaratament** alimentari, **desforestació** i pèrdua de **coberta vegetal** amb la **consegüent** desertització,

pèrdua d'hàbitats, migracions, penalització de les energies renovables!, compra-venda dels drets d'emissió... **El més calent a l'aigüera.**

El text anterior pretén a acostar a un públic general un tema força especialitzat, per bé que conegut, de l'àmbit de les ciències naturals. Un tipus de text així ens permet treballar l'àmbit del **lèxic tradicional** i de la **terminologia**, però també hi trobem qüestions d'**ortografia** (etimologia), **morfologia** (formació de derivats), **sintaxi** (substitució pronominal), **fraseologia** i **paremiologia** (proverbis)... Qualsevol text ens pot ser útil per millorar el nostre nivell de llengua. Ens hi posem? AL CNL de l'Hospitalet entre altres tasques de divulgació i promoció de l'ús de la llengua fem cursos generals i **específics adreçats a empreses**, en què partim dels textos produïts pels mateixos usuaris per millorar el nostre nivell de català. Comencem després de Reis, encara hi sou a temps! Apunteu-vos-hi.

[...inici](#)

12. Maltractaments? No, mai!

Les orelles i ulls de les persones catalanoparlants (i les de totes aquelles que consideren que una llengua s'ha d'usar com cal i no de qualsevol manera!) estan acostumades a tota mena de maltractaments per la proliferació d'incorreccions fonètiques i sintàctiques en els textos orals i escrits. Les reaccions són grinyolar, esfereir-se, rondinar, alarmar-se però, estranyament, queixar-se. Us animem, doncs, que si us maltracten els sentits perquè rebeu cartes mal escrites d'empreses que dediquen molts recursos a millorar la seva imatge i eficiència, els ho digueu!

Vegem-ne alguns casos.

Fonèticament es tendeix a no **neutralitzar** el *que* àton i a pronunciar-lo amb e tancada en lloc de vocal neutra (ə): *Em va dir que*, en lloc de, *em va dir quə*. Alhora, s'observa una pèrdua d'**obertura** de les vocals ò i è que desfigura la fonètica del català. L'**apostrofació** també es descuida: **la amiga*, **el home*... Recordeu que apostrofem sempre, llevat en els casos en què la vocal es pronuncia més fàcilment formant diftong amb l'article precedent que elidint-lo: *la humanitat* (au), *la isabel* (ai)...

Quant a la sintaxi, en català la forma preferent per adreçar-nos a l'interlocutor és la **2a persona del plural**, *vosaltres*, que coincideix amb la forma de respecte de la 2a persona del singular, *vós*: *Us recolliré a l'aeroport*. Les empreses, però, tendeixen a parlar-nos de *vostè* i això té certs problemes perquè *vostè*, 3a persona, s'expressa amb el pronom masculí **el**, i el femení, **la**: *El recolliré a l'aeroport/la recolliré a l'aeroport*.

Així doncs, substituir l'objecte directe d'un verb per un pronom feble en una carta implica construccions com aquestes:

Us informo que...(a vosaltres/vós).

L'informo/la informo que...(a vostè, senyor o senyora). Fixeu-vos que no apostrofem la forma femenina!

Us fem arribar aquesta carta per informar-**vos** (a vosaltres).

Els fem arribar aquesta carta per informar-**los/les** (a vostès, senyors i senyores).

Oralment ens poden respondre amb un:

En què **us** puc atendre? (a vosaltres/vós).

En què **el/la** puc atendre? (a vostè, senyor o senyora).

El que resulta una agressió per a les nostres orelles és l'inefable *en què *li puc atendre? Li atén l'operador...*, del qual ja vam fer un Rubricatus (<http://blogs.cpnl.cat/rubricatus/tag/li/>). L'objecte directe en català mai no se substitueix amb el pronom **li/els**, el qual substitueix només **objectes indirectes** i té una única forma tant per al femení com per al masculí, com ara en els casos següents:

Us trucaré i us donaré una resposta ben aviat (a vosaltres/vós).

Li trucaré i **li** donaré una resposta ben aviat (a vostè, senyor o senyora).

Els (hi) trucaré i **els (hi)** donaré una resposta ben aviat (a vostès, senyors i senyores). En català oral se sol utilitzar la forma *els hi*, encara que només estiguem substituint un complement.

***Lis** trucaré i ***lis** donaré una resposta ben aviat (a vostès).

Tan de bo, l'últim exemple us hagi fet posar els pèls de punta. Aquesta incorrecció obeeix al fet de voler fer casar el model *le-les*, castellà, *le daré-les daré*, al català, *li donaré-*lis donaré*.

Així doncs, responguem-los que per oferir un bon servei, les empreses no poden oblidar la qualitat lingüística oral i escrita dels seus textos. En aquest sentit us recordem que al CNL tenim el programa **Català i empresa, ja estàs al dia?** especialment dedicat a aquest sector.

[...inici](#)

13. Certifica el teu català!

Des de fa uns anys, la denominació dels certificats de català de la Direcció General de Política Lingüística s'ha modificat per tal d'adaptar-la al *Marc europeu comú de referència per a les llengües* (en endavant, MEQR).

D'acord amb el Decret 3/2014, de modificació del Decret 152/2001, de 29 de maig, sobre avaluació i certificació de coneixements de català, s'han substituït les denominacions dels certificats de la Direcció General de Política Lingüística de la manera següent:

Certificat de nivell bàsic (A bàsic)
per **Certificat de nivell bàsic (A2)**

Certificat de nivell elemental (A elemental)
per **Certificat de nivell elemental (B1)**

Certificat de nivell intermedi (B)
per **Certificat de nivell intermedi (B2)**

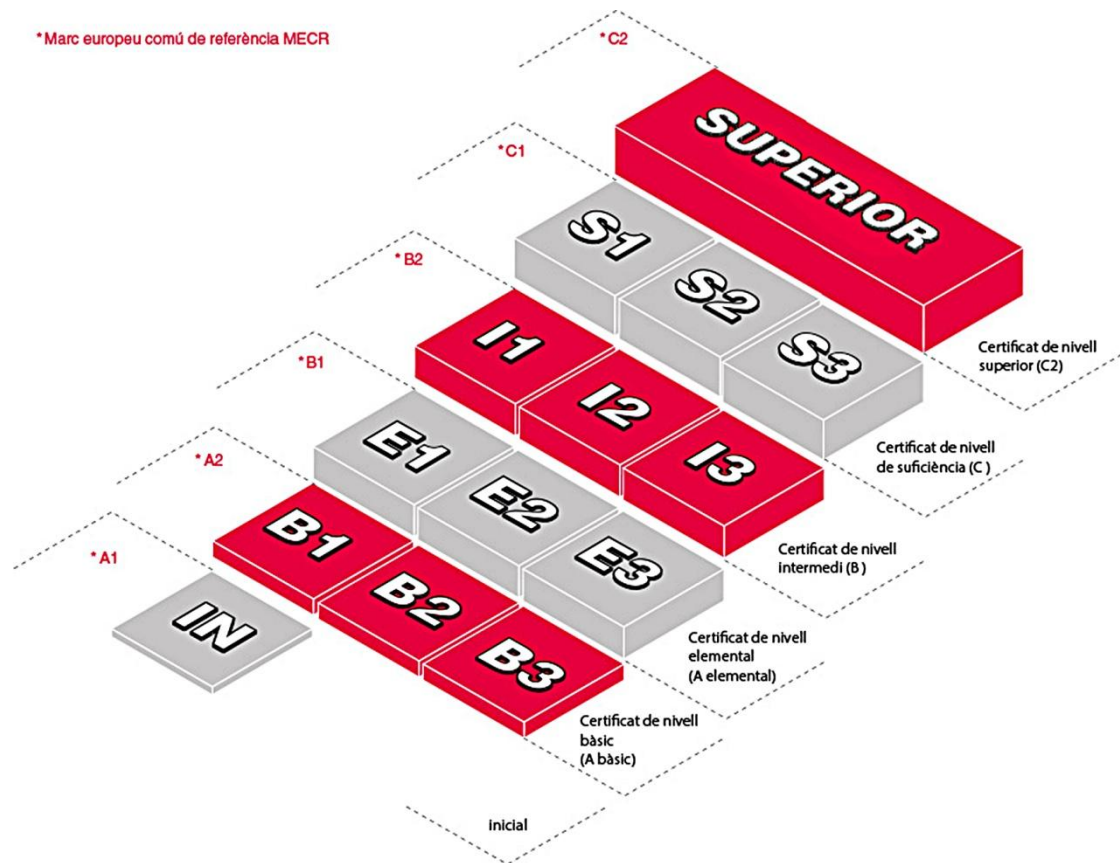
Certificat de nivell de suficiència (C)
per **Certificat de nivell de suficiència (C1)**

Certificat de nivell superior (D)
per **Certificat de nivell superior (C2)**

Aquest canvi pot ocasionar alguna confusió amb relació a la denominació dels cursos del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL). Intentarem aclarir-ho observant la imatge. Per exemple, a la part central inferior hi apareix un *B2* corresponent al nivell bàsic, però als laterals també apareix la denominació *B2* amb relació al nivell intermedi.

El primer és la denominació del segon mòdul dels que conformen el nivell bàsic al CPNL i no es correspon amb una titulació homologable a les de la Direcció General de Política Lingüística. La titulació homologada s'aconsegueix en superar tot el nivell bàsic: Certificat de nivell bàsic (A2). En canvi, en el segon cas, *B2* fa referència a la nomenclatura usada al MEQR i correspon al certificat oficial d'haver superat el nivell intermedi. Així doncs, si teniu un certificat fixeu-vos bé en l'esquema per saber a què equival o consulteu-nos-ho.

Aquestes titulacions obren portes en l'àmbit laboral i podeu aconseguir-les a través dels cursos organitzats als centres de normalització lingüística del CPNL. **Des del 7 de març**, el CNL de l'Hospitalet té oberta la inscripció als cursos del període abril-juny. Si us interessa acreditar els vostres coneixements de català, veniu a fer un curs!

[...inici](#)

14. Els pollastres catalans són per anar a la cassola!

El registre col·loquial és el moll de l'os de la llengua, el que s'escolta espontàniament en situacions quotidianes, el que s'aprèn a casa i al carrer, el que serveix per enfadar-se i per riure.

Depenent d'on bufi el vent tant es diu que el català té bona salut (extensió del coneixement i presència a les xarxes) com que no en té gaire (empobriment fonètic i sintàctic, interferències lèxiques, etc.). Una llengua apta per a totes les situacions, amb capacitat d'atracció, no s'ha de reduir als usos formals, de l'administració i de les institucions; al contrari, principalment ha de fer-se present al carrer com a llengua comuna, sense que es converteixi en un colador d'expressions foranes.

I com ho fem això de construir el català col·loquial? Quant al lèxic tenim mecanismes de formació de paraules (per composició, derivació o ampliació de significats) i una fraseologia rica i variada que ens ajuda a tipificar situacions i que tothom entén. És clar que la fraseologia canvia, perquè la societat de fa cent anys, quan el català era la llengua comuna del carrer, té poc a veure amb la societat actual, però això no ens ha

de fer tirar la tovallola i empassar-nos el primer “això no sé com es diu en català” que aparegui (de vegades traduït literalment i d’altres dit en castellà en una diglòssia continuada): els **marejar la perdiu*, els **ser de rebut*, els **me la sua* o els **a saco*.

Com se n’ha dit sempre d’un **que no hi toca** (*pirat)? I d’un que **embolica la troca** (que *la lia) I del **desori** (*follón)?

Com en diem d’un paio que va deixat? **Ronyós, d’estar per casa, vestit de qualsevol manera, pollós, tronat, llardós...**

I d’un que es despista? Que **ve de l’hort, que dorm a la palla, que va venut, que s’encanta...**

I d’un que va de bòlit? Que fa les coses **a tot drap, a preu fet, va per feina, que està atabalat...**

I d’un que sempre se’n surt? Que **la sap ben llarga, que fa la puta i la ramoneta, que totes li ponen...**

I d’un que no fot brot? Que té un os a l’esquena, que tot li rebufa, que tot se li enfot, que té molta barra, que té moltes penques...

I dels famosos “muntatges” de *pollo o *pollastres, com en diem? Doncs **muntar un sidral, fer-la grossa, tenir un bon embolic, un merder, un mullader, armar un ciri...** Els únics pollastres catalans que coneixem són els que es rosteixen ben a poc a poc.

[...inici](#)

15. Anem per feina

En aquest article volem presentar-vos algunes confusions lèxiques habituals, ben fàcils de resoldre. Som-hi!

Sou a la perruqueria, gairebé a punt per marxar, com en dieu de l’aparell amb què us treuen la humitat dels cabells? Deixar que alguna cosa perdi la humitat és deixar que **s’assequi**, com ara la roba estesa o els cabells amb l’aire calent; així, de l’electrodomèstic d’aire calent en diem **assecador**, i del de la roba (més gran) **assecadora**, perquè el sufix *-a*, a banda d’indicar femení, és un augmentatiu

(gerro/gerra; cistell/cistella). Si la feina la fem nosaltres, parlem d'**eixugar** els cabells. Així, del drap per fregar-nos les mans i treure'ns l'aigua en diem **eixugamans** i, consegüentment, també hem creat les paraules **eixugaparabrisa** i **eixugavidres** (els famosos *limpia!*).

Per acabar, la forma verbal *secar és incorrecta, tot i que sí tenim l'adjectiu **sec/seca** (seca com un os), la locució **en sec** (sobtadament), el substantiu **secallona** o la botifarra amb **seques!**

On pengeu els anuncis? Segurament que al **tauler** d'anuncis de la feina, tot i que si en voleu fer difusió al carrer podem recórrer als **plafons**. Els **taulells** són els posts de fusta de la botiga on s'atenen els clients (i d'aquí el **saltataulells**, que era l'aprenent). També anomenem així les barres dels bars o els fogons de les cuines (*encimera*). I altres taulers?, doncs els que ens serveixen per jugar a **jocs de taula** (del d'escacs també en diem **escaquer**). I què és un **mostrador**, doncs simplement una persona "que mostra" (l'adjectiu *mostrador-a*). Una mena d'exhibicionista, vaja!

Ja teniu prou feina? Dels deures o tasques per fer sempre n'hem dit **feina** (*faena*) i **feinejar** del tràfec que envolta fer-los (*trastear*); en castellà *faenar* només vol dir pescar! En l'àmbit de les relacions laborals, feina és tant **el lloc** en què s'exerceix regularment una activitat per la qual es rep una retribució com el **treball regular** en què una persona esmerça el temps per guanyar-se la vida. Si mirem les pàgines de cerca de feina trobarem que les diferents denominacions s'alternen: entrevista de feina, roba de feina, segona feina, però pluriocupació, taxes d'ocupació i també borsa de feina al costat de borsa de treball; portal de feina versus portal de treball, o ofertes de feina al costat d'ofertes de treball. Per acabar, una sanció que no us desitgem: **suspensió de sou i feina** (*de empleo y sueldo*). I lligat al verb castellà *emplear*, hem de dir **donar feina** o **contractar**, tot i que ens referim a **empleats** i **empleades**, i de *l'oficina de empleo* n'hem de dir **d'ocupació** o **col·locació**.

Per acabar, us recordem que el CNL ofereix a les empreses gratuïtament el butlletí electrònic **Llengua i empresa**, que difon recursos per adequar les comunicacions i

augmentar el coneixement de català al món empresarial (<http://www.cpnl.cat/public/butlletins/butlleti497.html>). Si el voleu rebre, feu-nos-ho saber!

[...inici](#)

16.Com més millor

Ja deveu conèixer la notícia. Ara fa uns mesos, un nen italià de primària va escriure una nova paraula “petalosa” (plena de pètals) per referir-se a les característiques d’una flor, en un exercici de classe. La seva mestra, bocabadada per la sensibilitat de la troballa, en lloc de ratllar-la-hi per inventada, la va remetre als acadèmics, que van dir a l’infant que era una paraula ben formada i que en la mesura que fos àmpliament difosa i usada pels italo parlants podria ser incorporada al corpus de la llengua.

Una història bonica, oi? A partir d’aquesta anècdota ens volem fer ressò dels mecanismes de formació de paraules perquè la vitalitat i el poder d’atracció d’una llengua depèn en gran mesura de la seva capacitat per donar nom a les noves realitats. I no parlem només de terminologia, sinó dels recursos de què disposa qualsevol de nosaltres per formar noves paraules relacionades amb la nostra experiència.

Els principals processos de creació de paraules són la **derivació** i la **composició**. Pel primer creem noves paraules, de la mateixa categoria o de diferents, amb l’adjunció de morfemes derivatius o afixos (**prefixos, infixos, sufixos**), tal com va fer el nen meravellat per l’atapeïment de pètals d’una flor; pel segon creem paraules noves per la combinació de paraules ja existents.

Quant a la **derivació**, els afixos se solen especialitzar; n’hi ha que ens serveixen per fer gentilicis; per indicar professions, per augmentar o disminuir la grandària, etc. Així, i ja de cara a l’estiu, trobem que a partir del primitiu **sol**, el dia és **assolellat**, o que hi ha

ressol i que a la platja hi podem anar amb **topless** (ara sí, un mot anglès que hem incorporat)!

La **composició** és una mena de joc d'encaix, de què formen part el **migdia**, l'**hora punta**, el **salvavides** o el **para-sol**.

A banda d'aquests mecanismes tradicionals per a la creació de mots nous, la terminologia (i també nosaltres) recorrem a altres recursos. Per exemple, amb l'**extensió semàntica** adaptem el significat d'un mot de la llengua general al significat específic d'un àmbit, com ara **captura** de pantalla (davant l'ordinador). Amb la **metàfora** transposem el sentit d'un mot a un altre, amb què pot establir una certa semblança o relació, com ara si diem **paradisos** fiscals (en economia) o **mullar-se** (per prendre partit). Mitjançant l'**habilitació** atorguem una categoria lèxica diferent a un mot ja existent, sense canviar-ne cap morfema; és a dir, convertim un adjectiu en un nom, com ara quan parlem dels **indignats** (referint-nos al 15M), o afegint-hi algun morfema flexiu (de gènere, nombre, temps..) mitjançant el recurs de la **conversió**, així els verbs **adjuntar** (a partir de l'adjectiu *adjunt* + *desinència -ar*), o **clicar** (a partir de l'onomatopeia *clic* + *desinència -ar*).

Com veieu, tenim tot un camp per explorar. Deixem estar el *selfie autocomplaent i fem llengua!

[...inici](#)

17. La informalitat ben entesa

Per què les persones que atenen trucades et fan esperar un *segonet?

Per què els dependents ens demanen en què *li puc atendre?

Per què els treballadors del banc et proposen obrir *una compta?

Per què les campanyes de prevenció et parlen de *dolor de gola?

Per què els monitors esportius et fan estirar a la *colchoneta?

Per què les mestres de les escoles bressol posen crema als *culetetes?

Per què la gent fa més *treball que **feina**?

Per què de rebaixes *fins el 50% n'hi ha tantes?

Per què els polítics es passen el dia *contemplant els problemes?

Per què els cambrers et recomanen la taula on no *dóna el sol?

Per què els anuncis de rentaplats ens recomanen *apoltronar-nos al sofà?

Per què la gent *menja* però no *dina*?

Per què a la perruqueria ens passen el *secador?

Per què no *ens dóna temps de fer res?

Per què *lo seu seria... és una expressió que val per tot?

Per què les dependents ens animen *provar-nos la roba quan només hi volem fer una ullada?

Per què a la feina ens recomanen clicar un *link i no un **enllaç**?

Per què al servei de préstec ens diuen que el llibre no *està a la biblioteca quan **sí que hi és**?

Per què les cartes ens informen que abans *en breu* que *més aviat* rebrem una resposta?

Per què queda tot més net si passes el *mocho que no el **pal de fregar**?

I és que tots aquests misteris són casos reals! I no és pas que no sapiguem com hem de fer-nos aquestes preguntes, si cal, en català de debò; més aviat és que les interferències cauen bé. És aquesta la sort que tenen, que ningú no troba un despropòsit dir *juerga, o *lianta o *no t'he pillat, ni pronunciar *chaqueta o *que* sense neutralitzar, ni fer un pa *am[b]oli sense sonoritzar la *b*?

La feina dels professionals de la llengua i de qualsevol persona amb un mínim de sensibilitat lingüística hauria de ser fer anormal aquesta percepció. Parlar malament és tan difícil, o tan fàcil, com parlar bé. En català tenim prou eines per parlar i escriure correctament i sense afectacions, en tots els registres i en totes les situacions.

Ara que ve l'estiu, i que la informalitat omple els dies, dels àpats a la manera de vestir, esborrem les *xancles i les *sombilles i amb **xancletes** i **calça curta** agafem el **para-sol** i passem-ho bé.

Bones vacances!

[...inici](#)